

Psalm 56:9 – Waarom vertaald met ‘veldfles’?

Psalm 56:9 is als volgt vertaald:

Uzelf hebt mijn ronddolen toch geteld?
O doe in Uw veldfles daarom mijn tranen,
die staan bij U toch te boek?

De transliteratie en letterlijke vertaling is als volgt:

nodié saafar.táah aatáah		mijn ronddolen hebt u geteld/geschreven uzelf
Siémaah dim."aatié v.nodéchaa		doe toch mijn tranen in uw xxx
haa.ló b.sif.raatéchaa		? niet in uw boek

Het gaat om het Hebreeuwse woord **nod**, dat hier voorkomt in twee spellingen en in twee betekenissen. Hieronder een aantal vertalingen (bij sommigen als vers 8), het woord is in beide varianten onderstreept.

Statenvertaling:	Gij hebt mijn <u>omzwervingen</u> geteld; leg mijne tranen in uwe <u>flesch</u> ;	
Van der Palmvertaling:	Gij telt mijn <u>omzwerven</u> ! Gaar Gij mijne tranen op in uwe <u>flessche</u> ; immers staan ze in uw register?	
NBG:	Mijn <u>omzwervingen</u> hebt Gij te boek gesteld, doe mijn tranen in uw <u>kruik</u> ;	
NW:	Dat ik een <u>vluchteling</u> ben, hebt gijzelf bericht. Doe mijn tranen toch in uw <u>leren zak</u> .	
Herziene NW (2017):	U houdt mijn <u>omzwervingen</u> bij. Vang mijn tranen toch op in uw <u>waterzak</u> .	
Soncino – The Psalms:	Thou hast counted my <u>wanderings</u> ; Put Thou my tears into Thy <u>bottle</u> ;	
A.C. Feuer - Tehillim:	My <u>wanderings</u> have You Yourself counted; place my tears in Your <u>flask</u> .	
Buber/Rosenzweig - Preisungen:	Selber zählst du mein <u>Schleichen</u> – in deinen <u>Schlauch</u> tu meine Träne, ist nicht in deiner Zählung auch sie?	
Gerhardt/van der Zeyde:	Hoe vaak ik <u>balling</u> was? Gij slechts hebt het geboekstaafd. Teken mijn tranen op:	
Willibrordvertaling (1996):	U die de maat van mijn <u>klagen</u> kent, vang in uw <u>kruik</u> mijn tranen op	
Naardense Bijbel:	Gij die mijn <u>wankelingen</u> telde, doe ook mijn tranen in uw <u>fles</u> ,	
NBV:	Mijn <u>omzwervingen</u> hebt u opgetekend, vang mijn tranen op in uw <u>kruik</u> .	
NIV:	Record my <u>lament</u> ; list my tears on your <u>scroll</u> –	
TLVG:	Uzelf hebt mijn <u>ronddolen</u> toch geteld? O doe in Uw <u>veldfles</u> daarom mijn tranen, die staan bij U toch te boek?	

Alvorens in te gaan op de betekenis van het Hebreeuwse woord **nód**, is het goed om de tekst te analyseren. Daarbij valt op dat er twee woordparen zijn:

- a) Het woord **saafar.táah**, ‘u hebt geteld/geschreven’ (standaardvorm van het werkwoord **saafár**) en het woord **sif.raatéchaa**, ‘uw geschrift/uw boek/uw telling’ (van **sif.ráah**).
- b) Het woord **nodié**, ‘mijn ronddolen’ (van **noód**, gespeld **noen-waw-dalet**) en het woord **nodéchaa**, (van **nód**, gespeld **noen-alef-dalet**) doorgaans vertaald als ‘uw fles/uw kruik’.

De klankverwantschap is heel groot, ook is de betekenis enigszins verwant.

Voor het eerste woordpaar zijn er enkele vertalingen die een consequente overzetting geven: de NBG (‘te boek stellen’- ‘boek’), de Naardense Bijbel (‘telde’ – ‘telling’), Buber/Rosenzweig - Preisungen (‘zählst’ – ‘Zählung’) en de NIV (‘record’- ‘record’). In *Tot lof van God – het Boek der Psalmen* is dat niet gevolgd, hoewel de intentie daartoe er zeker was.

Die keuze is gebaseerd op het volgende. Zowel Lisowsky (in *Konkordanz zum Hebräische Alten Testament*) als Davidson (in *The Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon*) schrijven hierover, de standaardvorm (Qal) van het werkwoord **saafár** heeft alleen de betekenis van ‘schrijven’ als het het onvoltooid deelwoord betreft: **soféer**, ‘de schrijvende’, of ‘schrijver’.

De normale weergave als werkwoord is niet ‘schrijven’, maar: ‘to number, count’ (‘schrijven’ is op zich ook een ander werkwoord). De intensieve vorm (Piël) van dezelfde werkwoordsstam heeft ook de betekenis ‘to recount, relate, tell, to speak, talk’. Maar deze vorm heeft andere klinkertekens dan hier gebruikt.

Brown/Driver/Briggs noemen in *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament* Psalm 56:9 expliciet:

- **1.** *count* things, to learn their number (...) **2.** *number* = *take account of*, carefully observe and consider, *reckon* (...) Ps. 56:9 *my wandering hast thou reckoned*, taken into account.

Koehler / Baumgartner in *Lexicon in Veteris Testamenti Libros*:
‘abmessen/to measure’.

Friedrich Baethgen in *Handkommentar zum Alten Testament – Die Psalmen*:
Du hast mein Elend gezählt, meine Träne ‘ist’ in deinen Schlauch ‘gelegt’,
Nicht wahr? In dein Buch.

En hij geeft over dit woordpaar het volgende commentaar:

Gezählt werden kann das Elend, sofern es aus einer Reihe von Tagen besteht (...)

De genoemde vertalingen drukken de hoop uit dat er een einde komt aan het op de vlucht zijn, dat de dagen der omzwervingen geteld zijn. Dat is ook de reden voor de TLVG-vertaling 'Uzelf hebt geteld'. 'Uzelf' is bedoeld als nadruk, om het toegevoegde woordje **aatáah** zijn plaats te geven (dat zou normaliter niet nodig zijn). Zoals Friedrich Baethgen zegt:

Du ist betont, weil es darauf ankommt, dass Jahve, nicht bloss der Sanger weiss, wie lange das Elend schon dauert.

Van het zelfstandig naamwoord **sif.ráah** wordt in de genoemde handboeken als enige betekenis (en met een vermelding naar Psalm 56:9 als de enige plaats waar het woord voorkomt) vermeld: 'a book'. De afwijkende vorm en meer dichterlijke vorm (het gewone woord voor 'boek' is immers **séfer**) heeft vorm gekregen in de uitdrukking 'te boek'. De bovenstaande woordbetekenissen verhinderden voor het eerste woordpaar een consequente overzetting als klankverwante woorden. Friedrich Baethgen zegt in *Handkommentar zum Alten Testament – Die Psalmen* nog:

Mit den beiden letzten Worten nahert sich der Dichter wieder mehr zum ersten Bilde. Jahve hat jede einzelne Trane in seinem **séfer zikaaróon** Mal.3:16 verzeichnet. **Sif.ráah**, nur hier, ist vermutlich so viel wie **séfer**. Das abstrakte "Zahlung" wurde wenig dichterisch sein (...).

Op grond hiervan is gekozen voor 'U hebt geteld' en 'boek'.

Nu het tweede woordpaar, dat is waar het in deze vraag om gaat. Daarvan is het eerste woord **nodié**, 'mijn ronddolen'. Het komt van het woord **noód**. Lisowsky geeft als betekenis (d/e/l):

'Heimatlosigkeit / homelessness / exilium'.

Het komt van het werkwoord dat vertaald wordt met

'wanken, flattern, schutteln / to waver, to flutter, to shake'.

Davidson noemt Psalm 56:9 met als betekenis: 'wandering'. Heel wat vertalingen geven dit overigens als meervoud weer, zoals in het overzicht te zien is; het enkelvoud is echter nauwkeuriger. Over het werkwoord:

-I. to move, be agitated, shaken –II. to be driven about, to wander as a fugitive

In TLVG is gekozen voor het enkelvoudige 'mijn ronddolen'.

Dan het tweede woord, **nodécha**, (van **nód**, maar dan gespeld met de Hebreeuwse letters **noen-alef-dalet**, dat is dus een andere spelling).

Davidson geeft als betekenis:

'bottle, skin bottle'.

Lisowsky geeft (d/e/l): 'Schlauch / skin-bottle / uter'.

Het wordt gebruikt in Psalm 119:83 (een zak die, uitgerekt, in de rook te drogen hangt, totdat alle vocht eruit is),

in Joz.9:4,13 (vervoer van wijn op een zogenaamd lange tocht),

Recht. 4:19 (voor de opslag van melk) en

1 Sam. 16:20 (voor vervoer van wijn).

Friedrich Baethgen omschrijft in *Handkommentar zum Alten Testament – Die Psalmen* de **nód** op deze plaats als volgt:

Die Tränen, die der Sänger vergossen hat, sind nicht verloren gegangen; Jahve hat die einzeln aufgefangen und in ein Tränenbehälter verwahrt und so dienen sie dazu, ihn an den zu erinnern, der sie vergossen hat. (...) **nód** ist die aufgeblasene Haut eines Tieres, in der Flüssigkeiten wie Wein oder Milch aufbewahrt wurden, eine noch heute im Orient verbreitete Sitte.

Veel vertalingen geven dit in Psalm 56:9 weer met 'fles'. Dat is op zich correct, zoals de genoemde handboeken dat ook weergeven; wel is het een grote fles. In de huidige tijd denkt men wellicht onwillekeurig dat een fles altijd van glas of van plastic is. Dat is echter niet het geval. Op Wikipedia wordt als omschrijving gegeven:

Een **fles** is een langwerpige, meestal rond vat van glas, kunststof, aardewerk of metaal, waarin over het algemeen vloeistoffen worden bewaard. Het belangrijkste verschil met andere vloeistof bevattende vaten is de voor de fles typische hals, die smaller is dan het vat zelf.

Het is dus meer de vorm, zoals het woord 'bottle neck' dat ook al suggereert.

'Kruik' lijkt in dit opzicht niet zo goed; aardewerken kruiken zijn geen gemakkelijke reisgezel; voor 'kruik' zijn er bovendien andere woorden.

Het materiaal van de **nód** was dus leer. Hoewel de weergave 'leren zak' het materiaal van de **nód** het beste weergeeft, is het materiaal hier niet het aspect waar het om gaat. De **nód** was dikwijls een onontbeerlijke reisgezel bij lange reizen, zoals Jozua 9:4,13 aantoont; een betere associatie met 'omzwerving', een zwervend bestaan, was nauwelijks denkbaar. Om dat uitdrukking te geven is gekozen voor 'veldfles', ook al lijkt de inhoud van een veldfles op het eerste gevoel misschien wat klein. Waar het natuurlijk om gaat, dat is dat het verdriet niet onopgemerkt blijft; God reist mee met de zwerveling, telt zijn tranen en vangt ze op, te zijner tijd zal hij uitkomst brengen. Een prachtige gedachte.

Opvallend is dat de *NIV* het woord heel anders weergeeft. Verder komen Buber/Rosenzweig in *Preisungen* wel met twee klankverwante woorden, 'Schleichen' en 'Schlauch'; ik kan niet beoordelen of 'Schlauch' vandaag de dag correct zal worden begrepen en of 'Schleichen' voldoende synoniem is met het lot van de psalmist, de 'omzwerving' - het is wel een poging om de grondtekst zo getrouw mogelijk over te zetten. Iets dergelijks was evenwel geen optie voor de Nederlandse vertaling.

In de vertaling speelt ook de context een rol. En die heeft te maken met de structuur van de psalm als geheel. Kenmerkend zijn de twee refreinteksten, die de psalm lijken te partitioneren: het eerste: vers 5, het tweede: vers 11,12. Over die refreinteksten is ook het een en ander te zeggen; daarvoor verwijs ik naar de Verantwoording achterin de *TLVG*-vertaling.

Over de structuur van de psalm zijn diverse, ook inhoudelijk verschillende opvattingen (oa. van der Lugt, Fokkelman en Labuschagne), dikwijls gebaseerd op een numerieke analyse van de tekst, waarbij sterk wordt gekeken naar aantallen woorden of zelfs lettergrepen. Onafhankelijk daarvan zie ik, de inhoud analyserend, de volgende structuur (die overigens, met alle respect, ook weer wat afwijkt van wat de eerder genoemde commentatoren zien).

De strofe :2-7:

- a) In de aanloop naar het eerste refrein: 3 teksten (2-4):
dit deel wordt ingeleid en besloten met een smeekbede tot God.
het hart van de strofe is de beschrijving van de tegenstanders.
- b) Dan het eerste refrein (5).
- c) Hierna 2 teksten met verdere details over de tegenstanders, 6 en 7.

De strofe :8-14:

- a) In de aanloop naar het tweede refrein: 3 teksten (8-10):
deze strofe wordt ingeleid en besloten met een uitspraak van vertrouwen op God om de vijanden te doen wijken.
het hart is de beschrijving van het verdriet van de psalmist (vers 9).
- b) Dan het tweede refrein met een bijzondere en zonder twijfel betekenisvolle herhaling, de verzen 11,12.
- c) Hierna 2 teksten met geloften van de psalmist rond zijn verhoopde bevrijding, 13-14.

Hieronder dan de verzen 8-10, waaronder dus vers 9:

8	Zou er voor hen na onrecht nog ontkoming zijn?
O God, U brengt hele volkeren ten val in Uw toorn.
9	Uzelf hebt mijn ronddolen toch geteld?
O doe in Uw veldfles daarom mijn tranen,
die staan bij U toch te boek?
10	Dan zullen mijn vijanden wijken, op de dag dat ik roep;
dit zal ik dan weten: dat God er echt voor mij is.

Ook hier weer een soort omhulling en een kern: in vers 8 wordt het vertrouwen uitgesproken dat het onrecht zal worden gekeerd; in vers 10 wordt dat betoog vervolgd. Daartussenin, als reflectie naar de eigen situatie, het hele vers 9, de vermelding van het ronddolen onder tranen.

Vers 9 bestaat uit drie versregels en heeft ook weer zo'n omsluitende structuur. Regel a en c zijn zeer verwant, het gaat over tellen en over de vastlegging daarvan in een boek. Regel b is het hart van het vers, de psalmist vraagt om zijn tranen te gedenken. Vers 9c is een smekende vraag aan God: 'Het is toch zo?'. Friedrich Baethgen omschrijft deze vraag in *Handkommentar zum Alten Testament – Die Psalmen* als volgt:

Die Frage mit **ha-ló** (auch v. 14) ist nur eine lebhaftere Ausdrucksweise für das versichernde **hinéeh**.

Die retorische vraag heeft verder alleen maar betekenis als dat in feite ook geldt voor 9a; daarom heb ik het hele vers 9 vanuit die invalshoek vertaald en kreeg 9a ook een vraagteken; verder dient het toegevoegde woordje 'daarom' in 9b om de versdelen met elkaar te verbinden.

Resumerend, het begrip 'veldfles' drukt uit dat de psalmist ook in zijn ronddolen God bij zich weet. God telt het lijden en zal zich dat herinneren.

Voor het laatst bijgewerkt: 20 mei 2019